

לבב אנוש, ולחם לבב אנוש יפעד". משמע
נהמא הוא דפעד, ואילו המרא לא פעיד
אלא אך ורק משמח! ?

מתרצת הגמרא: כוונת הפסוק אינה לומר
שהיין אינו משביע, אלא הכונה היא שהמרא
אית ביה תרתני — פעיד ומשמח⁽³³⁾,

ואילו נהמא — מפעד פעיד, אבל שמוחי לא
משמח.

מקשה הגמרא: אי הכי, כיון שהיין משביע
נברין עליה לאחריו שלש ברכות של
"ברכת המזון", כפי שמברכים על הלחם.

מתרצת הגמרא: אף על פי שהיין משביע

לשתותו בערב פסח אפילו בשיעור מועט. וצריך
ביאור, איך תתיישב סוגייתנו לשיטתו.
ונראה, שהטור יפרש דברי הגמרא כפירושו
של הראב"ה (ח"א ק"ג) שביאר שתיבות
"טובא" ו"פורתא" אינם מוסבות על כמות
השתיה אלא על התוצאה משתיה זו. היינו,
שכששתיה יין [בכל כמות שהיא] השתיה
מגבירה את תאות אכילתו יותר מאשר שגורמת
לו לשבוע, ולכן שתה רבא יין כל מעלי יומא
דפסחא. — וכעין זה ביאר הב"ח בדעת הטור.
אכן יש להעיר לפירוש זה מהמשך דברי
הגמרא, שמקשה, כיון שייין משביע מדוע אין
מברכים עליו ברכת המזון כמו על הפת.
ולכאורה הרי יש לחלק ש"לחם" משביע ביותר
ולכן מברכים עליו ברכת המזון, אבל יין שאינו
משביע כל כך שוב אין לברך עליו ברכת המזון.
וצ"ע.

[עייין עוד בביאור הלכה (ר"ח ד"ה) בביאור
דברי הגמרא באופן אחר ע"ש].

33. מדברי תלמידי רבינו יונה (במתניתין)
והריטב"א בהלכותיו (פ"א ה"כ) נראה שגם
למסקנת הגמרא שתיקנו לייין נוסח ברכה לעצמו
משום שהוא "סעיד" ו"משמח" מכל מקום
הטעם שהוזכר בתחלת הסוגיא שייין "אישתני
לעילויא" ג"כ עדיין מהווה סיבה לקביעת נוסח
הברכה. ולדבריהם נמצא שקבעו לייין נוסח ברכה
לעצמו מחמת ג' סיבות. א. חשיבות. ב. סועד
הלב. ג. משמח. — אכן מדברי המאירי נראה

שלמסקנא אין צורך בטעם שהוא "חשוב" אלא
עיקר הטעם הוא שהוא משום ש"סעיד"
ו"משמח".

הפרי מגדים דייק מפירושו רש"י (במתני'
שחולק על דברי הראשונים שהזכרנו וסובר
שעיקר הטעם הוא משום חשיבותו של היין. ואף
שבמסקנת הגמרא הרי התבארו טעמים אחרים
לזה, ביאר הפרי מגדים שהרי הסיבה שלא היה
נח לגמרא לפרש שמשום חשיבותו קבעו לו
נוסח ברכה בפני עצמו היתה משום שהוקשה לה
מ"שמן" שגם הוא "אישתני לעילויא" ובכל זאת
לא קבעו לו נוסח ברכה בפני עצמו, ואולם, כיון
שבסוגיא בסמוך מתבאר ש"שמן" כלל אינו ראוי
לשתיה בפני עצמו שוב אי אפשר לומר שכלפי
הזהים הוא נחשב "אישתני לעילויא", ואם כן
שוב אפשר לחזור לסברא הראשונה שהטעם
שקבעו לייין ברכה בפני עצמה הוא משום
חשיבותו [שאינה קיימת בשמן].

[ויש להעיר שלדברי הפני יהושע [הובא
לעיל הערה 11] שביאר שחשיבותם של היין
והשמן הוא בזה שהם עולים על גבי המזבח לא
יתכנו דברי הפרי מגדים. שהרי אף אם אין
השמן ראוי לשתיה — וכמסקנת הגמרא בסמוך
— מכל מקום חשיבותו הבאה לו מכח שעולה
על גבי המזבח עדיין קיימת אצלן].

לכאורה ישנה נפקא מינה לדינא במחלוקת
זו של הראשונים לענין "מיץ ענבים", שלדעות
שנקטו לעיקר את הטעמים "סעיד" ו"משמח"
שהוזכרו במסקנת הגמרא לכאורה לא יברכו